

ІІІ

54
Н 54

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том III

Начато _____ 1953 год

Окончено _____ 1954 год

на 760 ~~сторінках~~ *сторінках*

Опись № 2

Фонд № _____

Ед. хр. № 2б

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1954

1884

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

Том III

с тисвено

ВИДАВНИЦТВО АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
КИЇВ — 1954

ФЕНОЛОГИЯ ОСНОВНЫХ КОМПОНЕНТОВ ТРАВСТОЯ БЕЛОУСНИКОВ СУБАЛЬПЬСКОГО ПОЯСА КАРПАТ И ВОПРОС ПОЯСНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПАСТБИЩ

К. А. Малиновский

Резюме

Фенологические наблюдения проводились автором на Боржавских полонинах на протяжении трех лет (1950—1952). На основании наблюдений над перезимовыванием растений на высоте 1200 м н. у. м. автор в каждом типе жизненных форм Раункиера выделяет две группы растений: растения, перезимовывающие в виде почек и — зеленых вегетативных или генеративных органов. Большинство видов перезимовывает в зеленом состоянии. На основании подсчетов количества побегов, перезимовавших в зеленом состоянии, и сравнения этого количества с количеством побегов в осенний период можно сделать вывод, что белоусники субальпийского пояса Карпат являются в некоторой мере вечнозелеными. Наименьший процент отмирания побегов в зимний период наблюдается у белоуса. Наличие готовых ассимиляционных органов у белоуса в начале вегетации, в то время, когда у других растений еще не развилась листва, дает возможность белоусу захватывать все еще не занятые другими растениями места. По мнению автора, это — одна из основных причин прогрессирующего распространения белоуса на субальпийских лугах Карпат.

На протяжении вегетационного периода в развитии белоусников можно выделить шесть фаз (аспектов). Прохождение фенофаз зависит от положения участка пастбища над уровнем моря. На высоте 1600 м н. у. м. развитие белоусников задерживается на 20—30 дней в сравнении с участками на верхней границе леса. С поднятием на каждые 200 м н. у. м. развитие белоусников задерживается на 7—10 дней. В связи с этим кормовая ценность травостоя на различных высотах в отдельные периоды вегетации будет разной. Для максимальной эффективности использования травостоя участки при организованном выпасе необходимо отводить не по урочищам, в которые входят участки, находящиеся на различных высотах, а по горизонталям, используя в первую очередь загоны, находящиеся ниже, а в последнюю очередь — на самых больших высотах. Поясное использование травостоя в горных условиях имеет большое организационное преимущество, позволяя растянуть первый цикл стравливания на больший промежуток времени (10—20 дней).

БОТАНІКА

ЛІННЕЯ ПІВНІЧНА (*LINNAEA BOREALIS* L.) В РАДЯНСЬКИХ КАРПАТАХ

Г. В. Козій

Для глибокого пізнання сучасної флори, її формування та минулої історії рослинного світу велике значення мають дані про реліктові угруповання та про рослини-релікти минулих геологічних епох.

Цю невелику працю ми присвячуємо новому реліктовому угрупованню — угрупованню зростання ліннеї північної в Східних Карпатах.

Ліннея північна (рис. 1) є одним з дуже рідких видів флори УРСР; це характерний компонент наших хвойних лісів.

Ареал *Linnaea borealis* L. займає північну половину Європи, північно-східну Англію, Скандинавію, північну Німеччину і східно-європейську частину СРСР до 55° північної широти. На південь від цієї межі як у Західній, так і в Східній Європі вона трапляється маленькими острівцями. Ліннея північна зустрічається також у Сибіру (аж до Тихого океану), в Монголії, Китаї, Манчжурії, Кореї, Японії. Росте вона також у горах Америки, Азії (Алтай, Урал) та Європи (Альпи, Татри, Лисогори, Кавказ). В Західній Європі ліннея є компонентом соснових лісів (*Pinus silvestris* L.), на сході — ялинових (*Picea excelsa* L. i p. k.). На Уралі вона поширена в лісах, до складу яких входять модрина (*Larix rossica* Suk.), смерека (*Abies sibirica* Led.) і ялина (*Picea obovata* Led.); на Кавказі — в лісах з сосною (*Pinus silvestris* L.) і ялиною (*Picea orientalis* L.) L. i p. k.). Відомо кілька ізольованих місцевиростань її в басейні рік Волги і Дону.

В літературі описано лише два місцевиростання ліннеї на Україні, а саме: в соснових лісах околиць Володимира-Волинського та Києва. Ці місцевиростання є крайніми пунктами південної межі її поширення на території УРСР.

Росте ліннея також і в Карпатах, в гірському пасмі Чорногори, біля підніжжя північно-східних схилів полонини Пожижівської, де

Її вперше знайдено автором цього повідомлення. В зв'язку з випа-
санням худоби ліннея північна збереглась там тільки в малодос-
ступному кам'янистому місці, на схилі 10—20°, на верхній межі
ялинового лісу (1435—1440 м н. р. м.). Площа, яку займає зараз
ліннея північна, становить 120 м².

В деревному, дуже густому, майже непрохідному ярусі росте
там гірська сосна — жереп (*Pinus mughus* Scop.), до 3 м заввишки;
крім сосни, дуже рідко зустрічається ялина (тільки два екземпля-
ри). У трав'яному ярусі панує ліннея північна, що густо вкриває

Ліннея північна (*Linnaea borealis* L.).

своїми повзучими гонами сфагновий килим і виявляє досить ви-
соку життєздатність (цвіте і утворює насіння). В моховому ярусі
панує *Sphagnum quinquefarium* Wagnst., що вкриває поверхню ді-
лянки більш-менш суцільним килимом. У рослинному вкритті ділянки
беруть ще участь такі види: один екземпляр ялівця (*Juniperus*
sibirica Burg.), чорниця (*Vaccinium myrtillus* L.), брусниця (*V. vitis*
idaea L.), пухирник (*Cystopteris sudetica* A. Br. et Milde.),
дріоптерис (*Dryopteris Linnaeana* C. Chr.), плаун (*Lycopodium*
annotinum L.), куничник (*Calamagrostis villosa* Mutel.), ситник
(*Juncus trifidus* L.), квасениця (*Oxalis acetosella* L.), підбілик (*Ho-*
togyne alpina (L.) Cass.), сольданела (*Soldanella montana*
Misan.), костриця (*Festuca rubra* L.), ожика (*Lusula nemorosa*
E. Meg.); з мохів зустрічаються: *Sphagnum Girgensohnii* Russ.,
Polytrichum strictum Banks., *Ptilium crista-castrensis* (L.) de
Not., *Hylocomnium splendens* Br., *Cephalozia pleniceps* v. *macrantha*
K. M., *Leptocarpus Taylori* (Hook.) Mitt., *L. anomalus* v. *subre-*
mota Schiffn., *Pleuroschisma trilobatum* (L.) Dumortier, *Ca-*
lypogeia Neesiana v. *hygrophila* K. M.

Ліннея північна — арктично-бореальний елемент у флорі серед-
ньої Європи. Своїм минулим вона, можливо, зв'язана з льодови-
ковим періодом і є представником нечисленних видів реліктової
флори льодовикового періоду, які зустрічаються тільки у Східних
Карпатах окремими ізольованими острівними місцевостями.

ЛІТЕРАТУРА

Барбарич А. І. та інші, Визначник рослин УРСР, Держвидав с.-г. лі-
тератури УРСР, 1950.

Полянская О., Склад флори Белорусі і географічне поширення па-
собних рослинних відау, Менск, 1931.

Scroter C., Das Pflanzenleben der Alpen, Zürich, 1926.

Stecki K., *Linnaea borealis* L. w Polsce oraz nowe stanowiska Kilkunastu
roślin tatrzańskich, Kosmos, 1922.

ЛИННЕЯ СЕВЕРНАЯ (*LINNAEA BOREALIS* L.) В СОВЕТСКИХ КАРПАТАХ

Г. В. Козий

Резюме

В приведенной работе указано новое местонахождение линнея
северной (*Linnaea borealis* L.), впервые обнаруженное автором
в восточных Карпатах. Ліннея растет там в северо-западной части
горного хребта Черногоры в малодоступном каменистом месте,
густо покрытом горной сосной (*Pinus mughus* Scop.), на высоте
1435—1440 м над уровнем моря.

Ліннея северная является характерным компонентом наших
хвойных лесов. Возможно, это — реликтовый вид ледникового пе-
риода.

ЗМІСТ

Ботаніка

- ✓ К. А. Малиновський, Фенологія основних компонентів травостою біловусників субальпійського пояса Карпат і питання поясного використання пасовищ 3
- Г. В. Козій, Ліннея північна (*Linnaea borealis* L.) в Радянських Карпатах 21
- Г. В. Козій, Нові матеріали до вивчення четвертинної флори західного Поділля 24

Зоологія

- Я. В. Брицький, До вивчення тирогліфоїдних кліщів млинів і зернових складів 33
- В. К. Фінаков, Вплив метеорологічних факторів на колорадського жука та матеріали до побудови прогнозу його розмноження 43
- К. А. Татаринів, Л. К. Опалатенко, Екологія та господарське значення водяного жура у верхів'ях басейну Дністра 52
- М. О. Макушенко, І. Д. Шнаревич, До поширення та екології деяких видів промислових звірів Чернівецької області 77
- К. А. Татаринів, Шури звичайні у верхів'ях Дністра 91
- В. М. Івасик, О. П. Кулаківська, До вивчення умов існування лососевих Закарпатської області УРСР 101
- Ф. І. Страутман, М. П. Рудишин, До поширення сірійського дятла в південно-західних областях України 117
- П. П. Балабай, Вивчення метаморфозу вісцерального апарата міноги 120
- П. П. Балабай, До морфологічної характеристики личинки міноги 139

Палеозоологія

- С. П. Коцюбинський, Зуб іхтіозавра з крейдяних відкладів Вслино-Подільської плити 158